

DEFENDANT THROUGH CRIMINAL PROCEDURE REGULATIONS

Ivan Anane

Assoc. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanța

Summary: According to the New Criminal Procedure Code when the document instituting fulfills the conditions of law and determines that no cases which preclude criminal proceedings, the prosecuting authority starts prosecution regarding the offense. When from data and evidence available in a case arise reasonable indications that a particular person has committed the offense for which prosecution has begun, the prosecutor decides the prosecution continues against that person, who becomes the suspect. From the moment it is set in motion the criminal action against the suspect, he becomes the defendant and party in the trial, the passive subject of the exercise of criminal. If against the defendant a final sentence has been decided, he becomes convict, no longer a party to the proceedings, but being a subject of criminal judgement of final conviction implementing process. Status of suspect gives him the role of subject of criminal proceedings having certain procedural rights and obligations, while the quality of defendant grants the role of party to the proceedings, passive subject of the exercise of criminal action which broadens the scope of criminal procedural rights and obligations. The defendant has, during the trial, all the procedural rights granted to him by law in order to achieve his rights of defense.

Keywords: suspect, defendant, convict, rights, obligations.

Introducere. În procesul penal persoana care a săvârșit o infracțiune și este chemată să răspundă penal în fața autorităților publice judiciare poartă denumiri diferite în raport de stadiul de desfășurare a procesului penal. Legea folosește denumirea de făptuitor atunci când se referă la persoana presupusă a fi săvârșit o infracțiune dar față de care nu s-a început încă activitatea judiciară. Conform Noului Cod de procedură penală când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege și se constată că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la faptă.

Începerea urmăririi penale se dispune prin ordonanță care cuprinde, după caz, mențiuni privind:

- denumirea parchetului și data emiterii;
- numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește;
- fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia și, după caz, datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului;
- semnătura celui care a întocmit-o.

Când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect.

Față de persoanele pentru care urmărirea penală este condiționată de obținerea unei autorizații prealabile sau de îndeplinirea unei alte condiții prealabile, efectuarea urmăririi penale se poate dispune numai după obținerea autorizației ori după îndeplinirea condiției.

Pentru realizarea obiectului urmăririi penale, organele de cercetare penală au obligația ca, după sesizare, să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să strângă și să administreze probele cu respectarea prevederilor legale.

Organele de cercetare penală au obligația de a efectua actele de cercetare care nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză pentru care nu au competența de a efectua urmărirea penală. După începerea urmăririi penale, organele de cercetare penală strâng și administrează probele, atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului.

Organul de urmărire penală se pronunță, prin ordonanță motivată, în condițiile legii, asupra cererilor de administrare a probelor, în limita competenței sale. Când organul de cercetare penală apreciază că este necesară administrarea unor mijloace de probă sau folosirea unor metode speciale de supraveghere, care pot fi autorizate ori dispuse, în faza de urmărire penală, numai de procuror sau, după caz, de judecătorul de drepturi și libertăți, formulează propuneri motivate, care trebuie să cuprindă datele și informațiile care sunt obligatorii în cadrul acelei proceduri. Referatul este trimis procurorului împreună cu dosarul cauzei.

Secretul bancar și cel profesional, cu excepția secretului profesional al avocatului, nu sunt opozabile procurorului, după începerea urmăririi penale.

Organul de urmărire penală este obligat să strângă probele necesare pentru identificarea bunurilor și valorilor supuse confiscării speciale și confiscării extinse.

Persoanei care a dobândit calitatea de suspect i se aduc la cunoștință, înainte de prima sa audiere, această calitate, fapta pentru care este suspectată, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale legale, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

Din momentul în care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva suspectului, acesta devine inculpat și are calitatea de parte în proces, subiect pasiv al exercițiului acțiunii penale.

Conform Noului Cod de procedură penală acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare.

Punerea în mișcare a acțiunii penale este comunicată inculpatului de către organul de urmărire penală care îl cheamă pentru a-l audia. La cerere, inculpatului i se eliberează o copie a ordonanței prin care a fost dispusă măsura. Atunci când consideră necesar, procurorul poate proceda personal la audierea inculpatului și la comunicarea prevăzută de lege.

Organul de urmărire penală continuă urmărirea și fără a-l audia pe inculpat atunci când acesta lipsește nejustificat, se sustrage sau este dispărut.

În cazul infracțiunii flagrante, orice persoană are dreptul să îl prindă pe făptuitor. Dacă făptuitorul a fost prins în condițiile de mai sus, persoana care l-a reținut trebuie să îl predea de îndată, împreună cu corpurile delictelor, precum și cu obiectele și înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un proces-verbal.

În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale ori schimbarea încadrării juridice.

Organul de cercetare penală care a dispus extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice este obligat să îl informeze pe procuror cu privire la măsura dispusă, propunând, după caz, punerea în mișcare a acțiunii penale.

Organul judiciar care a dispus extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice este obligat să îl informeze pe suspect despre faptele noi cu privire la care s-a dispus extinderea. În cazul în care extinderea urmăririi penale s-a dispus cu privire la mai multe persoane, organul de urmărire penală are obligația să le aducă la cunoștință calitatea de suspect.

Procurorul sesizat de organul de cercetare în urma extinderii urmăririi penale sau din oficiu poate dispune extinderea acțiunii penale cu privire la aspectele noi.

Dacă împotriva inculpatului s-a pronunțat o hotărâre definitivă de condamnare, acesta capătă denumirea de condamnat, nemaifiind parte în proces, dar având calitatea de subiect al raportului procesual de executare hotărârii penale definitive de condamnare. Dintre calitățile procesuale de suspect, inculpat și condamnat, cea mai importantă este cea de inculpat, întrucât aceasta îi atribuie calitatea de parte în proces, având plenitudinea drepturilor procesuale ale părților.

Inculpatul, ca subiect pasiv al acțiunii penale, este cea mai importată parte în proces, întreaga activitate judiciară desfășurându-se în legătură cu tragerea sa la răspundere penală și civilă. Dacă există cauze penale la care nu participă partea vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente, nu poate exista judecată penală și condamnare fără inculpat. De aceea, inculpatul este partea principală și indispensabilă a procesului penal.

Recunoașterea situației de parte în proces a inculpatului constituie o expresie a umanismului dreptului procesual penal contemporan, deoarece se dă posibilitatea celui împotriva căruia se exercită acțiunea penală să aibă o contribuție activă la stabilirea și întinderea răspunderii penale. De asemenea, atunci când, din eroare, este pusă sub inculpare o persoană nevinovată, este firesc ca aceasta să aibă posibilități maxime de a face să triumfe adevărul cu privire la nevinovăția sa.

Odată ce orice persoană acuzată de săvârșirea unei infracțiuni este considerată nevinovată până la dovedirea vinovăției sale prin probe legal administrate, nu se poate admite decât situarea acestei persoane pe o poziție procesuală egală cu a celorlalte părți, a procurorului care acuză, acordându-i-se cel puțin aceleași șanse în duelul judiciar ce se desfășoară în fața instanței de judecată. De aceea, legea a prevăzut pentru inculpat, ca parte în proces, cele mai numeroase drepturi procesuale, înarmată cu puternice garanții juridice, de exemplu, cazurile de asistență juridică obligatorie pentru inculpat sunt mai numeroase decât pentru celelalte părți și sunt prevăzute sub sancțiunea nulității absolute.

Calitatea de inculpat o poate avea o persoană fizică sau juridică.

Persoana fizică sau juridică pentru a deveni inculpat trebuie să fie determinată, căci numai unei persoane cunoscute i se poate aplica o pedeapsă.

Când nu se cunoaște cine este infractorul, se desfășoară activitatea de urmărire penală pentru identificarea sa.

Determinarea persoanei inculpatului constă în indicarea numelui, prenume lui și a celorlalte date ce o deosebesc de orice altă persoană; cu toate acestea, atunci când persoana care a

săvârșit infracțiunea este cunoscută, dar își ascunde identitatea reală, prin nume false sau porecle, ea poate deveni inculpat căci identitatea sa fizică este determinată.

Inculpat poate fi persoana fizică sau juridică ce a comis o infracțiune în formă consumată sau de tentativă, în calitate de autor, instigator ori complice.

Acțiunea penală, având ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, nu poate fi subiect pasiv al acestei acțiuni decât cel care, în sensul legii penale, a comis o infracțiune. Totuși, poate deveni inculpat și o persoană care nu este subiectul activ al infracțiunii, nu este deci infractor, ci o persoană cu privire la care există date că a săvârșit infracțiunea, fără ca aceste date să corespundă realității.

Soluția de achitare a inculpatului pe temeiul că nu el a săvârșit infracțiunea, prevăzută de lege, constituie o dovadă a unei astfel de posibilități, pe care nu de puține ori o întâlnim în practica instanțelor judecătorești. Dacă regula este coincidența dintre infractor și inculpat, prin excepție se poate produce și eroarea judiciară a inculpării unei persoane nevinovate, dar împotriva căreia există date probatorii care o incriminează. Având în vedere posibilitatea unei asemenea erori, procesul penal modern a instituit mijloacele procesuale necesare pentru înfirmarea vinovăției aparente împotriva inculpatului.

Inculpat poate fi persoana fizică determinată care răspunde din punct de vedere penal; persoanele cărora legea le recunoaște imunitatea penală - Președintele României, diplomații din alte țări și persoanele asimilate lor - nu pot fi inculpate, fiindcă legea penală nu li se aplică, de asemenea, minorii care, la data săvârșirii faptei, nu răspund din punct de vedere penal, având sub 14 ani, nu pot fi inculpați decât printr-o gravă eroare judiciară.

Pentru a fi inculpat se cere capacitatea deplină de exercițiu a drepturilor, astfel că un minor având 14 ani împliniți și discernământ poate fi inculpat și judecat fiind necesară asistarea de persoanele prevăzute de legea civilă.

Întrucât drepturile și obligațiile procesuale ale inculpatului nu sunt uniforme pe întreaga desfășurare a procesului penal, examinarea acestora se face diferențiat pe faze procesuale.

Drepturile și îndatoririle procesuale ale suspectului și inculpatului. În faza de urmărire penală, persoana cu privire la care se efectuează urmărirea penală poate avea, până la finalizarea urmăririi, numai calitatea de suspect sau poate dobândi, în această fază procesuală și calitatea de inculpat dacă procurorul dispune, prin ordonanță punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa.

Calitatea de suspect îi dă acestuia poziția de subiect al procesului penal având anumite drepturi și obligații procesuale, în timp ce calitatea de inculpat conferă poziția de parte în

proces, de subiect pasiv al exercițiului acțiunii penale care lărgeste sfera drepturilor și obligațiilor procesual penale.

Suspectul, fiind un posibil subiect pasiv al exercițiului acțiunii penale, iar inculpatul fiind efectiv un astfel de subiect pasiv supus deci unei activități procesuale de tragere la răspundere penală este necesar ca legea să-i recunoască drepturi care să infirme o acuzare neîntemeiată sau să aducă la nivelul realității o acuzare în mod eronat agravată. Totalitatea acestor drepturi procesuale formează dreptul la apărare a suspectului sau inculpatului.

Întrucât multe din drepturile procesuale sunt comune suspectului și inculpatului, examinarea lor se face pe cât posibil împreună.

Datorită caracteristicilor de desfășurare, a urmăririi penale, mijloacele procesuale pe care le poate folosi suspectul sau inculpatul în apărarea sa sunt: formularea de cereri, prezentarea de memorii și obiecții și, cu titlu mai restrâns, participarea la efectuarea actelor de urmărire penală și atacarea actelor considerate nelegale.

Prin cereri, suspectul sau inculpatul poate solicita organelor de urmărire penală să administreze probele pe care le consideră necesare (audierea unor martori, efectuarea de constatări medico-legale și tehnico-științifice, efectuarea de expertize), poate obține imparțialitatea celui ce efectuează urmărirea prin cererea de recuzare, de trecere a cauzei la alt organe urmărire, să ceară înlocuirea, revocarea sau încetarea măsurilor procesuale luate împotriva sa, să se continue procesul penal în caz de amnistie, prescripție sau retragere a plângerii prealabile, să ceară clasarea sau încetarea urmăririi în cazurile prevăzute de lege etc. Prin memorii și obiecții, suspectul sau inculpatul explică apărările pe care și le face, argumentând nevinovăția sa ori măsura în care se consideră vinovat, justifică soluția pe care a propune.

Cererile și memoriile pot fi prezentate fără nici o restricție în tot cursul urmăririi penale și se adresează organului care efectuează urmărirea penală sau procurorului care o supraveghează.

Participarea suspectului sau inculpatului la efectuarea actelor de urmărire penală este mai restrânsă decât participarea inculpatului la judecată și este justificată de caracterul operativ și, uneori, secret al unor acte de urmărire. Într-adevăr, în timp ce toate actele de judecată se efectuează în ședința de judecată, unde participarea inculpatului este asigurată, actele de urmărire se efectuează în momentul necesar și la locul potrivit, în tot cursul urmăririi penale, ceea ce creează greutate în asigurarea prezenței suspectului sau inculpatului la efectuarea lor.

Codul de procedură penală prevede faptul că suspectul sau inculpatul are dreptul să participe la efectuarea percheziției, a cercetării la fața locului și la reconstituire, la autopsii. Fiind un

drept procesual, organul de urmărire penală nu are dreptul să interzică suspectului sau inculpatului participarea la aceste acte, dar dacă acesta nu se prezintă la locul și data anunțată, actul de urmărire se îndeplinește și în lipsa acestuia, dar în prezența unui reprezentant sau avocatului său.

La efectuarea altor acte de urmărire participarea suspectului sau inculpatului este posibilă dar numai cu încuviințarea organului de urmărire penală. Așadar, nu se recunoștea un drept ci doar a vocație care, în practică, nu este transpusă aproape niciodată în executare. În tot cursul urmăririi penale suspectul sau inculpatul are dreptul să fie asistat de avocat, iar avocatul are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, ceea ce instituie contradictorialitatea în efectuarea acestor acte.

Lipsa avocatului nu împiedică efectuarea actului de urmărire, dacă există dovada că avocatul a fost încunoștințat de data și ora efectuării actului. Așadar, în lipsa unui avocat ales, actul de urmărire va putea fi efectuat atunci când condițiile de mai sus sunt îndeplinite, menținându-se astfel contradictorialitatea la efectuarea unor acte de urmărire penală.

Sunt însă acte de urmărire penală la care participarea personală a suspectului sau inculpatului este necesară, fără prezența sa actul neputând fi efectuat. Astfel, audierea suspectului sau inculpatului, ori confruntarea sa cu alte persoane, nu se poate efectua decât în prezența acestuia, de asemenea, materialul de urmărire penală trebuie prezentat personal suspectului sau inculpatului, cu care ocazie acesta urmând să-și precizeze apărările pe care le face sau să prezinte noi declarații. Numai atunci când prezența suspectului sau inculpatului nu poate fi asigurată ca urmare a culpei sale (este dispărut, se sustrage), actul de urmărire penală respectiv nu mai are loc.

Atacarea, prin plângere a actelor de urmărire penală pe care le consideră nelegale și netemeinice constituie un mijloc important pe care îl are suspectul sau inculpatul de a-și apăra drepturile și interesele sale legitime.

Plângerea se adresează organului de urmărire penală care a efectuat actul, dar se rezolvă de către procurorul care supraveghează activitatea de urmărire penală.

Inculpatului i se recunosc și alte drepturi procesuale. Astfel, în cazul în care procurorul a luat împotriva sa măsura arestării preventive, inculpatul se poate plânge instanței de judecată, care are obligația să se pronunțe de îndată, prin hotărâre motivată.

Inculpatului i se recunoaște dreptul de a cunoaște acuzarea pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și de a i se da explicații cu privire la drepturile și obligațiile procesuale pe care le are, de a i se aduce la cunoștință întotdeauna materialul de urmărire penală, înainte de

a fi trimis în judecată, iar în cazurile prevăzute de lege devine obligatorie asistarea de către avocat, sub sancțiunea nulității absolute.

Suspectul sau inculpatul are și obligații procesuale, printre care cele mai importante sunt: să se prezinte personal la citarea organelor de urmărire, sub sancțiunea efectuării actelor de urmărire în lipsa sa, să se supună măsurilor preventive, măsurilor asigurătorii, măsurilor procedurale de aducere, percheziției, examinării corporale.

Din ansamblul drepturilor și îndatoririlor procesuale ale suspectului sau inculpatului în cursul urmăririi penale rezultă că el se apără împotriva unei activități publice ce se îndreaptă împotriva sa, că este deci subiect pasiv al exercițiului acțiunii penale, dar investit cu un puternic drept la apărare, în raport cu procurorul, care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, suspectul sau inculpatul se află subordonat procesual acestuia, căci procurorul are dreptul de decizie asupra punerii în mișcare a acțiunii penale și a trimiterii în judecată, precum și asupra tuturor cererilor pe care i le-ar adresa acesta. În condițiile unui stat de drept, deciziile procurorului, pot fi atacate de către suspect sau inculpat.

Drepturile și îndatoririle procesuale ale inculpatului în faza de judecată. În cursul judecării, împotriva inculpatului se exercită acțiunea penală, care are de obiect dovedirea acuzării și susținerea vinovăției inculpatului pentru a i se aplica sancțiunile prevăzute de legea penală. Ca urmare, inculpatului, ca subiect pasiv al exercițiului acțiunii penale, trebuie să i se asigure o astfel de poziție procesuală încât să dispună de plenitudinea drepturilor prin care poate infirma o acuzare neîntemeiată sau atenua o acuzare eronat mai gravă.

Întrucât însă cel ce s-a făcut vinovat de săvârșirea unei infracțiuni trebuie să fie condamnat potrivit legii penale, este necesar ca acestuia să i se impună și îndatoriri procesuale, care să permită instanței să desfășoare în bune condiții judecata și să pronunțe o hotărâre conformă legii și adevărului.

În vederea realizării scopului de mai sus, judecata este așezată pe principiile publicității, contradictorialității și oralității, ceea ce implică egalitatea de mijloace procesuale între cel ce acuză și cel ce se apără.

Disputa prin mijloace egale între Ministerul Public și partea vătămată, pe de o parte, și inculpat, pe de altă parte, creează cele mai bune condiții pentru instanța de judecată să cunoască realitatea faptelor, probele și argumentele aduse în susținerea și combaterea acuzării, astfel ca hotărârea pe care o pronunță să fie legală și temeinică. Ca și Ministerul Public, în cursul judecării inculpatul se află de aceea, subordonat procesual numai instanței de judecată,

aceasta pronunțându-se asupra tuturor cererilor și concluziilor formulate atât de acuzare - Ministerul Public - cât și de apărare - inculpatul.

Inculpatul se bucură, în cursul judecății, de toate drepturile procesuale pe care i le acordă legea în vederea realizării dreptului său la apărare.

Principalul mijloc de apărare constă în participarea inculpatului la desfășurarea ședinței de judecată, alături de Ministerul Public și celelalte părți din proces, cu care ocazie își poate formula, dovedi și argumenta toate apărările în legătură cu acuzarea ce i se aduce.

Participarea inculpatului la desfășurarea judecății este considerată esențială pentru justa soluționare a cauzei, rațiune pentru care sunt instituite multiple garanții eficiente. Astfel, inculpatul este chemat la judecată prin citație, neîndeplinirea procedurii de citare împiedicând desfășurarea judecății, iar dacă este deținut, chiar și în altă cauză, trebuie adus la judecată. Dacă inculpatul este deținut sau minor instanța nu poate proceda la judecată în absența sa sub sancțiunea nulității absolute cu excepția cazului în care se dovedește că minorul se sustrage de la judecată. Dacă inculpatul este împiedicat să se prezinte la judecată datorită unei împrejurări temeinice de împiedicare, instanța este datoră să amâne judecata până ce acesta se poate prezenta.

Participarea inculpatului la judecată fiind un drept procesual, afară de cazurile arătate anterior, când este o obligație procesuală, lipsa nemotivată a inculpatului nu împiedică instanța să procedeze la judecarea cauzei, considerându-se că acesta dorește să fie judecat în absența sa. În acest mod, este înlăturată orice încercare a inculpatului de a paraliza desfășurarea judecății prin sustragerea lui de la ședința de judecată.

În practică s-a constatat că neprezentarea inculpatului la ședința de judecată se datorează, în multe cazuri, unor motive întemeiate de împiedicare, dar care nu au putut ajunge la cunoștința instanței în timp util pentru a se amâna judecata. Ca remediu pentru asemenea situații s-a propus, având în vedere importanța participării inculpatului la judecată, de a se institui, ca regulă, participarea obligatorie a inculpatului la ședința de judecată în primă instanță, excepția formând-o cazurile când se dovedește că inculpatul se sustrage de la judecată sau se află în străinătate și nu poate fi extrădat.

Pentru ca participarea inculpatului la judecată să fie eficientă în realizarea apărării, legea prevede pentru acesta numeroase drepturi procesuale, dintre care semnalăm pe cele mai importante: să cunoască dosarul cauzei din primul moment al judecății și în tot cursul desfășurării ei, iar dacă este deținut să i se comunice o copie după actul de sesizare a instanței, să dea explicații cu privire la acuzarea ce i se aduce; să ia parte prin întrebări, la ascultarea

celorlalți inculpați, a părților, a martorilor, să ceară administrarea de probe noi, să formuleze oral și în scris cereri cu privire la orice chestiune care îl intereseazăși să ridice excepții (de necompetență, de nulitatea unor acte procesuale), să pună concluzii cu privire la orice chestiune adusă în discuția instanței, să aibă ultimul cuvânt asupra fondului cauzei, de asemenea, în cazul în care este nemulțumit de hotărârea pronunțată, poate folosi căile de atac ordinare și, după rămânerea definitivă a hotărârii, pe cele extraordinare.

În tot cursul judecății, inculpatul poate fi asistat de către avocat, iar în anumite cazuri, mai numeroase decât în cursul urmăririi penale, asistența juridică a inculpatului este obligatorie.

Nerespectarea unora din drepturile procesuale ale inculpatului este sancționată cu nulitate absolută a hotărâri pronunțate (judecarea în lipsă atunci când prezența sa este obligatorie, lipsa avocatului în cazurile când legea prevede obligativitatea asistenței juridice), pentru încălcarea altor drepturi procesuale operează numai o nulitate relativă, aceasta intervenind atunci când s-a produs o vătămare ce nu poate fi înlăturată altfel.

Inculpatul are, în cursul judecății, și îndatoriri procesuale: să se prezinte personal la toate termenele de judecată, să se conformeze ordinii și solemnității ședinței de judecată, să suporte măsurile procesuale, precum și măsurile de aducere silită, percheziția corporală și domiciliară, îndepărtarea din sala de ședință în caz de atitudine turbulentă, de asemenea, drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună credință și potrivit dispozițiilor legale, altfel actele îndeplinite vor fi anulate sau nu vor fi luate în considerare.

Îndatoririle și drepturile procesuale ale condamnatului. După rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, acțiunea penală fiind stinsă prin soluționarea ei, calitatea inculpatului de parte în proces încetează și acesta capătă calitatea de condamnat penal, cu îndatoriri și drepturi procesuale.

În legătură cu executarea condamnării penale ce i s-a aplicat, în primul rând, condamnatul are îndatorirea de a plăti amenda la care a fost obligat, de a executa pedeapsa închisorii prin prezentarea la locul de executare sau de a se supune arestării în vederea încarcerării sale. Dar condamnatul are și drepturi procesuale, printre care și acelea de a cere înlocuirea sau modificarea pedepsei aplicate, în cazurile prevăzute de lege, amânarea și întreruperea executării pedepsei închisorii, în cazurile prevăzute de lege, eşalonarea în rate a plății amenzii, liberarea condiționată, de a introduce contestație la executare, cerere de reabilitare judecătorească.

Fără a fi parte în proces, condamnatul rămâne un subiect procesual în cadrul procedurilor judiciare care au ca obiect determinarea legală a condamnării și a executării ei. Când este

chemat la judecată într-o asemenea procedură de executare condamnatul folosește aceleași procedee procesuale: participarea la judecată, cu dreptul de a prezenta cereri, memorii și obiecții, de a ridica excepții, de a pune concluzii, de a folosi căile de atac, dar în limitele obiectului procedurii de executare și cu unele restricții față de drepturile inculpatului.

În cazul în care, în urma exercitării unei căi extraordinare de atac, este desființată hotărârea definitivă de condamnare, se reia judecata, fie în primă instanță fie într-o cale ordinară de atac, condamnatul redevine inculpat, parte în proces, și își reia toate drepturile procesuale acordate inculpatului, însă în limitele în care s-a dispus rejudecarea.

Concluzii. Persoana care a săvârșit o infracțiune și este chemată să răspundă penal în fața autorităților publice judiciare poartă denumiri diferite în raport de stadiul de desfășurare a procesului penal. Legea folosește denumirea de făptuitor atunci când se referă la persoana presupusă a fi săvârșit o infracțiune dar față de care nu s-a început încă activitatea judiciară, de suspect atunci când a fost începută urmărirea penală asupra unei persoane, de inculpat atunci când a fost pusă în mișcare acțiunea penală asupra unei persoane și de condamnat atunci când instanța de judecată emite o hotărâre definitivă de condamnare. Cele mai multe drepturi, îndatoriri și obligații le are inculpatul în cursul procesului penal, acesta fiind întâlnit atât în faza de urmărire penală cât și în faza de judecată.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Constituția României

Noul Cod de procedură penală

Noul Cod penal

Theodoru G., *Drept procesual penal – parte generală*, Editura „Cugetarea”, Iași, 1996.

Neagu I., *Drept procesual penal. Tratat*, București, Editura „Global lex”, 2002.

Gorgăneanu Gh.I., – *Acțiunea penală*. București, Ed.științ. și encid., 1977.

Dongoroz V., *Explicații teoretice ale codului de procedură penală român. Partea generală*, vol I, București, Editura Academiei, 1975.

Anane I., *Elemente de drept procesual penal*, Ed. ProUniversitaria, București, 2015.